

Retoryka edukacji i innowacji (cz. I) Rhetoric of Education and Innovation (part I)

11 (4) 2024

ISSUE EDITORS: AGNIESZKA BUDZYŃSKA-DACA, EWA MODRZEJEWSKA

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Projekt finansowany ze środków budżetu państwa,
przyznanych przez Ministra Edukacji i Nauki
w ramach Programu „Doskonała Nauka”.

Doskonała
Nauka II

SPRAWOZDANIE / REPORT

MARCIN BĘDKOWSKI

UNIwersytet Warszawski, POLSKA
<https://orcid.org/0000-0002-2787-9487>
mbedkowski@uw.edu.pl

GRZEGORZ CHMIEL

FUNDACJA ALEGORIA
<https://orcid.org/0009-0004-5414-3493>
grzegorz.karol.chmiel@gmail.com

JAKUB CZAJKA

FUNDACJA PROJEKTY EDUKACYJNE
<https://orcid.org/0009-0002-9452-1431>
jczajka@projektyedukacyjne.org

LIGIA KARASZEWSKA

UNIwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, POLSKA
<https://orcid.org/0009-0005-8673-6418>
ligia.karaszevska@gmail.com

ANNA KULMA

UNIwersytet Jagielloński, POLSKA
<https://orcid.org/0000-0002-0424-1659>
anna.kulma@doctoral.edu.pl

KINGA J. ROGOWSKA

UNIwersytet Warszawski, POLSKA
<https://orcid.org/0000-0001-6879-3869>
kj.rogowska2@uw.edu.pl

Sprawozdanie/Report: Polski Kongres Debat 4-10.11.2024, online

License

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 international (CC BY 4.0).
The content of the license is available at <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

MARCIN BĘDKOWSKI

UNIwersytet Warszawski, POLSKA
<https://orcid.org/0000-0002-2787-9487>
mbedkowski@uw.edu.pl

GRZEGORZ CHMIEL

FUNDACJA ALEGORIA
<https://orcid.org/0009-0004-5414-3493>
grzegorz.karol.chmiel@gmail.com

JAKUB CZAJKA

FUNDACJA PROJEKTY EDUKACYJNE
<https://orcid.org/0009-0002-9452-1431>
jczajka@projektyedukacyjne.org

LIGIA KARASZEWSKA

UNIwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, POLSKA
<https://orcid.org/0009-0005-8673-6418>
ligia.karaszevska@gmail.com

ANNA KULMA

UNIwersytet Jagielloński, POLSKA
<https://orcid.org/0000-0002-0424-1659>
anna.kulma@doctoral.edu.pl

KINGA J. ROGOWSKA

UNIwersytet Warszawski, POLSKA
<https://orcid.org/0000-0001-6879-3869>
kj.rogowska2@uw.edu.pl

Sprawozdanie/Report: Polski Kongres Debat 4-10.11.2024, online

Każdego wieczora w dniach 4–10 listopada 2024 r. odbywały się panele dyskusyjne w ramach wirtualnego Polskiego Kongresu Debat organizowanego po raz czwarty przez Krakowskie Stowarzyszenie Mówców (KSM). Przez tydzień odbyło się 12 paneli, w których osoby związane z polskim środowiskiem debat dyskutowały na tematy istotne z perspektywy dalszego rozwoju tej aktywności intelektualnej. W sprawozdaniu przybliżamy najważniejsze wątki poruszane w czasie kolejnych spotkań oraz krótko podsumowujemy tegoroczną odsłonę Polskiego Kongresu Debat.

1. Kierunek rozwoju debat w Polsce (4 listopada)

Kongres zainaugurował panel dyskusyjny *Kierunek rozwoju debat*. Wzięli w nim udział: prowadząca panel, prezeska Krakowskiego Stowarzyszenia Mówców – Anna Kulma, prezes Fundacji Ergo – Jakub Winiecki, wiceprezeska Fundacji Polska Debatuje – Hanna Pabiś, prezes Fundacji Projekty Edukacyjne – Jan Piosik oraz prezeska Fundacji Edukacyjnej G5 – Nina Sołowiej, a także korespondencyjnie – Nina Niemojewska, prezeska Fundacji Nowy Głos. Rozpoczęli oni od przedstawienia priorytetów organizacji, skupiając się na dwóch aspektach swojej działalności. Pierwszym z nich jest aspekt utrzymania i kontynuowania projektów. Drugim – była kwestia rozszerzania swojej działalności poprzez nowe projekty debatanckie lub nowe współprace.

Paneliści przedstawiali swoje działania, które można podzielić na trzy rodzaje: edukacyjne, kompetytywne oraz integracyjne. Stworzyło to obraz aktywności polskiej sceny debatanckiej, składający się między innymi z następujących przedsięwzięć: Polish Schools Debating Championship, integracja polsko-ukraińska, Debaty HRowe (Polska Debatuje), Poznańska Liga Debat, Kujawsko-Pomorska Liga Debat, Liga Debat Fundacji Orlen (Fundacja Projekty Edukacyjne), Trójmiejska Liga Debat, Projekty Negocjacyjne, gra planszowa w ramach Projektu Josepha Conrada (Fundacja Ergo), Akademickie Mistrzostwa Debat Oksfordzkich, Kurs Na Kulturę, Debaty RMFMaxx (KSM), Wielkopolski Turniej Debat Oksfordzkich, Mistrzostwa Polski Debat Oksfordzkich (G5). Do wymienionych projektów należy dopisać Akademicką Ligę Debat Oksfordzkich, organizowaną przez nieobecną, ale przywołaną Fundację Nowy Głos.

Najważniejsze wątki rozwijały się w ramach dwóch pytań: jakie są największe wyzwania dla środowiska oraz jaka jest wizja debat w perspektywie 5, 10 i 15 lat. Paneliści wymienili kwestię unifikacji środowiska; dotarcie do miejsc na mapie Polski, w których nie ma debat; długofalowe finansowanie projektów oraz kształcenie kadr. Zgadza się z tym, że stałe i stabilne pozyskiwanie finansów jest kluczowe dla każdej organizacji. Wskazywali ponadto, że w ramach organizacji dochodzi do widocznej zmiany pokoleniowej, która wymaga kształcenia obecnie zaangażowanych osób do prowadzenia stałych projektów w organizacjach.

Jednym z poruszanych wątków była gatunkowa tożsamość debaty oksfordzkiej oraz dyskusja nad różnicami w podejściu do jej charakterystyki i oceny. Ten temat będzie z pewnością kontynuowany w rozmowach na temat szeroko rozumianego środowiska debatanckiego.

2. AI w debatach (4 listopada)

Dyskusja w panelu zogniskowana była wokół szans i zagrożeń, jakie niesie ze sobą użycie sztucznej inteligencji w procesie przygotowań do debat konkursowych. Poruszono także kwestie możliwego wykorzystania AI w optymalizacji pracy organizacji pozarządowych oraz związane z AI problemy etyczne. W panelu wzięli udział Grzegorz Chmiel (Fundacja Alegoria), Maciej Trzciniński (KSM) oraz Gabriela Klimczyk (KSM), spotkanie prowadził zaś Jakub Kozłowski (KSM).

W panelu dostrzeżono potencjał AI w rozwoju umiejętności analitycznych u osób debatujących — szczególnie pomocy przy wynajdywaniu i konstruowaniu argumentów, co pozwala poświęcić więcej czasu na przygotowanie w zakresie zrozumienia sporu oraz dopracowanie sposobu wygłoszenia mowy. Zwrócono jednak uwagę na szczególną wartość samodzielnej pracy osób debatujących w procesie rozumienia argumentacji oraz kompetencji w zakresie weryfikowania informacji podawanych przez AI.

3. Tutorowanie (5 listopada)

Paneliści – debatantcy tutorzy – podzielili się sposobami na angażowanie uczniów do debat konkursowych. Zgodzili się, że celem nie powinno być jednak zaangażowanie wszystkich uczniów, gdyż „nie wszyscy muszą złapać bakcyła”. Do uczestnictwa w debatach można mobilizować poprzez wskazywanie potencjalnych korzyści, jakie daje debatowanie, tj. poszerzanie grona znajomych, nauka logicznego myślenia i wystąpień publicznych, szansa na rozwój w różnych formatach w Polsce i za granicą, zdobywanie wiedzy o świecie, opcje zaangażowania w różnych rolach (nie tylko debatowanie, lecz także sędziowanie). Zauważono bowiem, że debatanci, którym zależy na wygrywaniu debat, to przyszłość tej społeczności. Podkreślono jednocześnie, że tutorzy powinni być wrażliwi na ograniczenia czasowe swoich podopiecznych, wynikające z funkcjonowania w rytmie szkolnym.

Uczestnicy rozmowy prowadzonej Samuela Tęczyńskiego (KSM), tj. Magdalena Wajda (Fundacja Alegoria), Jakub Woźniak (Fundacja Edukacyjna G5), Dominika Kokoszka (Fundacja Ergo) i Karol Węglewski (Fundacja Nowy Głos), odnieśli się również do powodów, dla których sami zostali tutorami. Wskazywali, że uczenie innych daje poczucie spełnienia, pozwala na rozwój osobisty, pośrednią gratyfikację osiąganą dzięki sukcesom podopiecznych. Czasem również wynika to z poczucia obowiązku, gdy brakuje innych chętnych.

4. Debaty za granicą (5 listopada)

Panel poświęcony debatom międzynarodowym poprowadził Mikołaj Jabłoński (KSM, Cardiff University Debating Society). Wzięły w nim udział debatantki i sędziowie, osiągające sukcesy na szczeblu europejskim i/lub światowym – Klaudia Maciejewska (Fundacja Polska Debatuje), Adrianna Mazur (Trinity College Dublin, University Philosophical Society), Joanna Rzempełuch (University of Southampton), Anna Sawicka (Trinity College Dublin, College Historical Society). Zwrócono uwagę na problem bariery językowej oraz na zjawisko otrzymywania gorszych ocen indywidualnych przez mówców ESL (ang. *English as a Second Language*). Podkreślono jednak, że debaty międzynarodowe stają się coraz bardziej inkluzywne – w ocenie sędziowskiej poprawność logiczna analizy argumentacyjnej staje się ważniejsza niż styl językowy. Zauważono m.in., że w Polsce – w odróżnieniu od Irlandii – ważniejsze jest uprawdopodobnianie argumentów niż ich ważenie. Dostrzeżono także różnice, jeśli chodzi o integrację podczas wydarzeń debatanckich w różnych krajach. Jeśli chodzi o scenę debatancką, to w Polsce tworzą ją głównie organizacje debatanckie, podczas gdy w Wielkiej Brytanii popularniejsze są kluby uniwersyteckie. Ponadto turnieje w Wielkiej Brytanii finansowane są głównie z opłat rejestracyjnych, przez co udział jest droższy niż w Polsce, gdzie organizatorzy starają się pozyskiwać sponsorów.

5. Debata a szkoła (6 listopada)

W panelu wzięli udział Samuel Tęczyński (KSM), Izabella Lankosz (IV LO w Krakowie), Kacper Kobierski (Fundacja Ergo) oraz Dorota Korbel (LO Niepubliczne nr 6 – Varsovia). Poruszono zagadnienia, takie jak: miejsce debaty oksfordzkiej w polskim systemie edukacji, sposoby pokonywania trudności związanych z wykorzystaniem debatowania jako narzędzia edukacyjnego, dobre praktyki we wprowadzaniu debat do szkoły. Ponadto wskazano i omówiono kompetencje uczniów kształtowane przez udział w debatach.

Uczestnicy panelu wskazali, że udział w debatach daje szansę lub wręcz wymaga zgłębienia tematów poruszanych na lekcjach. Skłania ponadto do odmiennych stanowisk w różnych sprawach, przyjęcia cudzej perspektywy lub wyjścia z bańki. Na ogół przygotowanie do debaty wiąże się z potrzebą kreatywnej i konstruktywnej pracy w grupie. Z tego względu udział w debatach kształtuje kompetencje miękkie, istotne dla życia obywatelskiego.

6. Debata a akademia (6 listopada)

Uczestnikami panelu byli Krzysztof Buła (KSM), Paweł Gondek (KUL), Marcin Łukaszewski (UAM), Jakub Pstrąg (UJ), Eliza Wessel (UAM) oraz Tomasz Dołęgowski (SGH). Paneliści wskazali, że w tradycji akademickiej debaty od dawna odgrywają kluczową rolę zarówno jako narzędzie dydaktyczne, jak i badawcze. Formaty debat konkursowych są niekiedy wykorzystywane jako forma zaliczenia zajęć, narzędzie integracji studentów oraz sposób na rozwijanie kompetencji.

Jako jedno z ważniejszych ograniczeń wskazano brak wystarczającej wiedzy wykładowców o debacie jako metodzie dydaktycznej, a także obciążenie czasowe i organizacyjne związane z wykorzystaniem debat w edukacji akademickiej. Kluczowe z tego względu wydaje się zacieśnienie i zintensyfikowanie współpracy między uczelniami a organizacjami debatanckimi, głównie organizacjami pozarządowymi, oraz formalne uwzględnienie debat w sylabusach zajęć.

7. Sędziowanie (7 listopada)

Ten panel był skierowany do osób początkujących, zainteresowanych sędziowaniem debat lub mających w nim niewielkie doświadczenie. Poruszone zostały trzy główne tematy: natura samego sędziowania i jego obiektywności, dobre praktyki osób sędziujących oraz atrakcyjność podejmowania takiej aktywności.

Zwrócono uwagę szczególnie na słuchanie i sporządzanie dokładnych notatek z przebiegu debaty. Koniecznością jest bowiem możliwość odtworzenia i oceny relacji, w jakie wchodzi argumenty w sporze z innymi. Paneliści dostrzegli

także wartość sędziowania debat w stwarzaniu możliwości rozwoju specyficznych kompetencji miękkich oraz głębszego zrozumienia procesów zachodzących w debatach konkursowych.

W panelu wzięli udział Sebastian Surówka (KSM), Alicja Filibier (KD UW), Maja Piczman (KD UAM), Maciej Gutowski (KD UW), Mikołaj Jabłoński (KSM) oraz Wiktor Chałupniczak (KD UAM).

8. Debaty w ujęciu naukowym (7 listopada)

Marcin Będkowski oraz Kinga J. Rogowska, reprezentujący UW oraz Zespół ds. debat PTR, przedstawili badawcze spojrzenie na debatę, koncentrując się przede wszystkim na debatach konkursowych oraz na procesach rozwoju i przemianach, jakie obserwuje się w tej dziedzinie w ostatnich latach. Szczegółowo omówiono metodykę prowadzenia badań lingwistycznych, gatunkowych oraz argumentacyjnych nad debatą, uwzględniając różnorodne aspekty wpływające na jej charakter.

Prelegenci podkreślili konieczność prowadzenia interdyscyplinarnych badań, które mogłyby dostarczyć bardziej kompleksowych i obiektywnych danych na temat praktyk debatanckich. W tym kontekście zaprosili uczestników do współpracy przy tworzeniu korpusu debat – projektu mającego na celu gromadzenie i analizowanie materiałów umożliwiających badania nad strukturą, treścią i dynamiką zjawisk argumentacyjnych w różnych formatach debat. Panel zakończyła otwarta dyskusja, podczas której słuchacze mieli możliwość zadawania pytań. Dyskusję moderowali Martyna Rajchel (Fundacja Ergo) oraz Krzysztof Olszewski (KSM).

9. Jak uczyć retoryki? Gry ze słowem i formatem (8 listopada)

Punktem wyjścia panelu były różne doświadczenia nauczania retoryki – zarówno z perspektywy ucznia, jak i osoby uczącej. Paneliści byli zgodni, że nie ma jednego standardu uczenia retoryki – szczególnie w obrębie środowisk debat konkursowych, choć można wskazać, że szkolenia w zakresie debat kładą nacisk przede wszystkim na trening argumentacyjny. W panelu wskazano przykładowe praktyki w zakresie szkoleń retorycznych – w tym przykładowe ćwiczenia. Szczególnie zwrócono uwagę na istotność przeplatania elementów praktycznych i teoretycznych, by pokazać w pierwszej kolejności praktyczność retoryki jako dziedziny wiedzy i jej potencjał wyjaśniania zachowań komunikacyjnych. W panelu wzięli udział Patrycja Andrychowicz (KSM), Kinga J. Rogowska (UW), Marek Kołodziejczyk (KSM) oraz Grzegorz Chmiel (Fundacja Alegoria).

10. Perspektywa debatujących (9 listopada)

Jednym z poruszonych tematów był sposób wchodzenia do świata debat na poziomie edukacji szkolnej. Uczestnicy panelu zwracali uwagę na skuteczność tzw. poczty pantoflowej, czyli zachęcania do udziału w debatach przez rówieśników, którzy już debatuja. Ponadto zauważono, że pierwszy kontakt z debatą bywa inicjowany przez nauczycieli już w szkołach podstawowych, choć w ograniczonej formie. Podjęto również temat konfliktu pomiędzy formatami debat i zwrócono uwagę, że uczą one różnych kompetencji. Poruszono również zagadnienia dotyczące postrzegania apolityczności wydarzeń debatanckich (w kontekście formułowania tez, sposobu sędziowania i elementów organizacji).

W panelu poświęconym perspektywie osób debatujących wzięli udział: Natalia Moskwa (KSM), Kamil Drygała (Fundacja Ergo), Martyna Bąk (Tarnowska Liga Debatancka) i Antoni Grela (Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących nr 2 w Katowicach), przy moderacji Marka Kołodziejczyka (KSM).

11. Mediateka debatanta – jakie publikacje warto znać? (9 listopada)

Uczestnicy prowadzonego przez Teresę Kozaczewską (KSM) panelu, tj. Tomasz Dołęgowski (SGH), Ewa Modrzejewska (UW, Zespół ds. debat PTR) oraz Jadwiga Mizerska (Młodzieżowa Rada Klimatyczna, KSM), rozpoczęli od przedstawienia swoich doświadczeń z debatami, a co za tym idzie – od dróg poszukiwań kolejnych źródeł wiedzy. Paneliści zgodnie stwierdzili, że jeszcze kilka lat temu było ich niewiele na polskim rynku. Stąd m.in. pojawiła się potrzeba środowiska debatanckiego, by tworzyć/tłumaczyć praktyczne podręczniki (dla debatujących, opiekunów), jak i odpowiedź środowiska akademickiego na tę potrzebę, czyli książki, w których opisowi praktyki towarzyszy dodatkowo naukowa refleksja (zob. *Szermierka na słowa*, red. T. Dołęgowski, W. Labuda; *Debata. Retoryka dla demokracji*, red. A. Budzyńska--Daca, E. Modrzejewska). Uczestnicy wyrazili nadzieję, że podejmowane przez tę społeczność działania przyczynią się do popularyzacji debat jako narzędzia rozwijania umiejętności krytycznego myślenia, argumentacji i dialogu. Mediateka debatanta ma zaś się pojawić na stronie internetowej [Zespołu ds. debat PTR](#).

12. Inicjatywy/trendy (9 listopada 2024)

Przegląd inicjatyw i trendów w debatach przedstawili Jakub Czajka (Fundacja Projekty Edukacyjne), Jakub Podgajnik (Akademia Retoryki), Emil Marzec (KSM). Panel dyskusyjny prowadził Krzysztof Olszewski (KSM).

Emil Marzec przybliżył przedsięwzięcie *Ad Vocem* – serię sparingów online współorganizowaną przez Instytut Pileckiego. Należy podkreślić, że ten projekt wpisuje się w trend docierania do mniejszych miejscowości. Kolejną inicjatywą były Debaty Filmowe, których tezy są oparte na oglądanych przez uczestników filmach. Jakub Czajka wymienił Poznańską Ligę Debat jako inicjatywę łączącą wymiar akademicki z wymiarem debatanckim oraz Poznańską Noc Debaty jako nocne wydarzenie debatanckie, które jest przeznaczone dla każdej zainteresowanej osoby (nie trzeba być uczniem lub studentem). Jakub Podgajnik, reprezentujący Akademię Retoryki, podchodził zaś do debat z perspektywy szkoleń retorycznych dla biznesu.

Uczestnicy panelu zgodzili się z tym, że debaty jako forma turniejowa oraz forma nauki, docierają do ośrodków wcześniej nieposiadających dostępu do formuły debat. Następnie uczestnicy zauważyli, że nowym trendem w debatach jest ich komercjalizacja: szkolenia dla szkół i podmiotów prywatnych lub publicznych, nawet w ograniczonym wymiarze.

Należy dodać, że w trakcie dyskusji strony zauważyły istnienie tradycyjnego podziału Polski na strefy działań poszczególnych organizacji debatanckich. Zachodzi natomiast proces zacierania się granic, co wiąże się ze zmianą pokoleniową oraz próbą redefinicji tego, jakie są zadania i wartości płynące z debaty oksfordzkiej.

Kolejną kwestią było pytanie o to, jak lepiej realizować debaty i co jest do tego potrzebne. Wskazano szeroko pojętą profesjonalizację działań ze strony organizacji np. poprzez ulepszone przygotowanie pedagogiczne. Następnie wskazano potrzebę polepszenia komunikacji między organizacjami, aby wzmocnić aspekt promocyjny debat.

Gala (10 listopada)

Polski Kongres Debat zwieńczyła gala, w czasie której Prezeska Krakowskiego Stowarzyszenia Mówców – Anna Kulma – przedstawiła wyniki plebiscytu trwającego podczas Kongresu. Wyniki głosowania były następujące:

- I. Najlepszy debiut sezonu 2023/2024 – Magda Surma;
- II. Najlepsza osoba tutorująca – Oskar Turowicz;
- III. Najlepsza teza: *Ta izba uważa, że Sobór Watykański II przyniósł Kościołowi Katolickiemu więcej szkód niż korzyści;*
- IV. Najlepsza osoba ucząca – Aleksandra Hołówek;
- V. Najbardziej aktywne koło debat – VILO Debatuje.

Polski Kongres Debat stał się platformą owocnych dyskusji, pozwalającą na wymianę doświadczeń i refleksji wśród osób zaangażowanych w rozwój debat w Polsce. Osoby uczestniczące podkreśliły wartość poruszanych tematów, takich jak: rola debat w edukacji i nauce, wyzwania debat międzynarodowych czy rozwoju sztucznej inteligencji, co pokazuje ich znaczenie dla dalszego rozwoju tej dziedziny. Wydarzenie zakończyło się galą podsumowującą osiągnięcia społeczności debatanckiej, a oczekiwania na kolejną edycję kongresu podkreślają jego znaczenie jako forum integracji i rozwoju środowiska debatanckiego w Polsce.